

11.8.2021

SUPO 545/01.03/2021

Sisäministeriö
Poliisiosasto
kirjaamo@intermin.fi
key.poliisiosasto@intermin.fi

Viite Lausuntopyyntönnne 15.6.2021, VN/6207/2021

SUOJELUPOLIISIN LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE LAIKSI EUROOPAN UNIONIN TIETOJÄRJESTELMIEN YHTEENTOIMIVUUDESTA

Sisäministeriön poliisiosasto on pyytänyt Suojelupoliisilta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi Euroopan unionin tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta (engl. Interoperability). Esitysluonnos on laadittu kesäkuussa 2019 voimaantulleiden ns. poliisiyhteistyöasetuksen (EU) 2019/818 ja rajayhteistoimivuusasetuksen (EU) 2019/817 (jäljempänä yhteistoimivuusasetukset) johdosta. Asetusten yleinen tavoite on parantaa Schengenin ulkorajojen hallintaa sekä unionin sisäistä turvallisuutta, erityisesti ehkäistä terroristi-iskuja. Tietojärjestelmien yhteentoimivuutta koskeva sääntely perustuu pitkälti kansallisesti suoraan sovellettaviin unionin asetuksiin. Unionin asetuksissa annettua sääntelyä täydentäisi luonnoksessa ehdotettu laki Euroopan unionin tietojärjestelmien yhteentoimivuudesta. Laissa annettava täydentävä kansallinen sääntely koskisi toimivaltaisten viranomaisten määrittelyä ja pääsyä yhteiseen henkilötietovarantoon henkilön tunnistamistarkoituksissa.

Ehdotetun lain 3 §:n 1 momentin mukaan poliisilla ja Rajavartiolaitoksella on yhteentoimivuusasetusten 20 artiklan 1 kohdassa säädettyjen edellytysten täyttyessä oikeus käyttää yhteistä henkilöllisyystietovarantoa mukaan lukien biometriset sormenjälki- ja kasvokuvatiedot henkilön tunnistamiseksi, kun se on välttämätöntä niille säädetyn laittoman maahanmuuton estämistä ja torjumista koskevan tehtävän tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä koskevan tehtävän suorittamiseksi.

Luonnoksen mukaisesti kysely yhteiseen henkilöllisyystietovarantoon voisi olla tarpeellinen esimerkiksi tilanteissa, joissa poliisi ei kykene tunnistamaan henkilöä matkustusasiakirjan tai kyseisen henkilön henkilöllisyyden todistavan muun uskottavan asiakirjan puuttumisen vuoksi tai kun henkilön antamista henkilöllisyystiedoista taikka matkustusasiakirjan aitoudesta tai sen haltijan henkilöllisyydestä on epäilyjä tai jos henkilö ei kykene yhteistyöhön tai kieltäytyy siitä. Luonnoksesta ilmenevästi ehdotettu kansallinen soveltamisala olisi rajoitetumpi kuin yhteentoimivuusasetukset mahdollistavat. "Soveltamisen ulkopuolelle jätettäisiin mahdollisuus tehdä kysely yhteiseen henkilötietovarantoon, kun tarkoituksena olisi korkean turvallisuustason edistäminen unionin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella."

Suojelupoliisin käsityksen mukaan korkean turvallisuustason edistämisellä unionin vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueella viitataan Euroopan Unionista tehdyn sopimuksen (SEUT) V osaston 67-89 artikloissa määriteltyyn vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alueeseen, johon lukeutuu muun muassa rajavalvonta, turvapaikka- ja maahanmuuttopolitiikka, oikeudellinen yhteistyö rikosoikeuden alalla sekä poliisiyhteistyö. Poliisiyhteistyöalueella pyritään torjumaan erityisesti vakavaa rikollisuutta, kuten järjestäytyneitä rikollisuutta, huumekauppaa, rahanpesua, kyberrikollisuutta sekä terrorismia. Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue liittyy keskeisesti sisäisen turvallisuuden ylläpitämiseen Euroopan unionin alueella.

Suojelupoliisi katsoo, että Unionin sääntelyssä on haluttu varmistaa laajasti mahdollisuus käyttää yhteistä henkilötietovarantoa henkilöiden tunnistamiseksi, kun ehkäistään erilaisia turvallisuusuhkia. Poliisitoiminnan ja henkilöiden oikeusturvan kannalta on erittäin tärkeää, että poliisin välittömien toimenpiteiden kohteena oleva henkilö pystytään identifioimaan mahdollisimman luotettavasti. Suojelupoliisin käsityksen mukaan yhteistoimivuusasetuksissa on myös haluttu tehdä ero henkilön läsnä ollessa tapahtuvan tehtävien hoitamiseksi suoritettavan tunnistamisen (20 artikla) ja rikostorjuntatarkoituksissa tehtävien rekisteritarkastusten (22 artikla) välillä.

Suojelupoliisin käsityksen mukaan yhteisen henkilöllisyystietovarannon käytön mahdollistaminen henkilön tunnistamiseksi laittoman maahantulon estämistä ja torjumista koskevan tehtävän sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä koskevan tehtävän suorittamiseksi ei kata kaikkia poliisitehtäviä, joissa henkilö tulisi voida luotettavasti tunnistaa. Kyseeseen voi esimerkiksi tulla tilanne, jossa laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi on tarpeen tunnistaa henkilö, jolla saattaa olla poliisin kannalta merkittävää tietoa. Asiassa ei välttämättä ole syytä epäillä laitonta maahanmuuttoa, eikä tehtävä välttämättä liity yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseen. Suojelupoliisi katsoo, että säännöksen soveltamisalaa olisi tämän vuoksi syytä laajentaa.

Suojelupoliisin näkemyksen mukaan tämä olisi tehtävissä esimerkiksi säätämällä, että poliisilla ja Rajavartiolaitoksella on yhteentoimivuusasetusten 20 artiklan 1 kohdassa säädettyjen edellytysten täytyessä oikeus käyttää yhteistä henkilöllisyystietovarantoa mukaan lukien biometriset sormenjälki- ja kasvokuvatiedot henkilön tunnistamiseksi, kun se on välttämätöntä niille säädetyn laittoman maahanmuuton estämistä ja torjumista koskevan tehtävän tai yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä koskevan tehtävän suorittamiseksi sekä sellaisten toimintojen ja hankkeiden estämiseksi, jotka voivat uhata valtakunnan sisäistä tai ulkoista turvallisuutta.

Suojelupoliisin päällikkö
Poliisineuvos



Antti Peltari

Ylitarkastaja



Antti Wahlroos

Litteet	-
Jakelu	SM/KTY
Tiedoksi	-